

ÖZEL SAYI: 36

HECE

ISSN 1301-210X

AYLIK EDEBİYAT DERGİSİ YIL:22 SAYI:258/259/260 HAZİRAN TEMMUZ AĞUSTOS 2018

Türk Edebiyatında POLEMİKLER

258/259/260

13.500m² Alanı, 1 Milyon Kitap ve
1.500 Araştırmacı Kapasitesi ile

İstanbul'un En Büyük Kütüphanesi

Bu Harika Kampüste
Seni Bekliyor!

 istanbul
Sabahattin
Zaim
Üniversitesi

Atatürk Havalimanından 10 dk. Mesafede
Kent İçinde Bir Kampüs Üniversitesi

 www.izu.edu.tr

HECE

ISSN 1301- 1 X

AYLIK EDEBİYAT DERGİSİ YIL:22 SAYI:258-259-260 HAZİRAN-TEMMUZ-AĞUSTOS 2018

ÖZEL SAYI: 36

TÜRK EDEBİYATINDA POLEMİKLER

HECE ÖZEL SAYILARI

- 1- Türk Öykücülüğü / 2- Türk Şiiri / 3- Ahmet Hamdi Tanpınar / 4- Türk Romanı /
5- Diriliş ve Sezai Karakoç / 6- Eleştiri / 7- Edebiyat ve Nuri Pakdil /
8- Hayat/EdebiyatSiyaset / 9- Büyük Doğu ve Necip Fazıl Kısakürek /
10- Çocuk Edebiyatı / 11- Hareket ve Nurettin Topçu / 12- Mektup /13- Nâzım Hikmet /
14- Cahit Zarifoğlu / 15- Mehmed Âkif Ersoy /16- Modernizmden Postmodernizme /
17- Yahya Kemal Beyatlı / 18- Şehirlerin Dili / 19- Cemil Meriç / 20- Yerlilik /
21- Rasim Özdenören / 22- Gezi / 23- Kemal Tahir / 24- Medeniyet /
25- Muhammed İkbâl / 26- İslâm Medeniyeti / 27- Orhan Kemal / 28- Batı Medeniyeti /
29- Peyami Safa / 30- Günlük / 31-Aliya İzzetbegoviç / 32- Dijital/Sayısal Kültür /
33- Ahmet Haşim / 34- Afrika / 35- Sabahattin Ali

HECE

AYLIK EDEBİYAT DERGİSİ
ISSN 1301-210X
(Her ayın birinde yayımlanır)

YIL: 22 **SAYI:** 258-259-260

Haziran-Temmuz-Ağustos 2018

Yayın Türü: Yerel Süreli

Hece Yayıncılık Ltd.Şti. Adına
Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü: Ömer Faruk Ergezen

Genel Yayın Yönetmeni
Rasim Özdenören

Yayın Kurulu
Âtîf Bedir, Cafer Haydar, Hayriye Ünal, İbrahim Demirci

Özel Sayı Editörleri
Hayriye Ünal-Semih Diri

Yönetim Yeri
Konur Sk. No: 39/1 Kızılay / Ankara

İletişim
Tel: (312) 419 69 13 Fax: (312) 419 69 14
P.K. 79 Yenişehir / Ankara
İnternet Adresi: www.hece.com.tr
e-mail: hece@hece.com.tr

twitter.com/hecedergi

facebook.com/hecedergisi

Teknik Hazırlık: Hece

Kapak: www.sarakusta.com.tr

Baskı: www.dumat.com.tr

2018 Yılı Abone Bedeli:
Yıllık: 180 ₺.
Kurumlar İçin: 430 ₺.
Yurt Dışı: 150 Euro

Posta Çeki: 149582
Hece Basın Yayın Ltd. Şti.

Gelen yazılar yayımlansa da yayımlanmasa da geri verilmez.
İlkelerimize uymayan ilanlar alınmaz.

Baskı Tarihi: 31.05.2018

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ	7
I. BÖLÜM:	
KAVRAMSAL ÇERÇEVE	
Rasim Özdenören / Polemik Üzerine	11
Turan Karataş / Fikirlerin Çarpışması Yahut Kalem Kavgası	17
Şaban Sağlık / İnsanın İçine Kaçan Şeytan'ın Şeytan'ın İçine Kaçan İnsanla Savaşı: Polemik	23
Umay Türkeş-Günay / Polemiklere Eleştirel Bir Bakış	29
Burak Çavuş / Sosyolojik Bir Hareket Tarzı: Edebî Kavga Yoluyla Kimlik İnşası	33
II. BÖLÜM:	
EDEBİYAT-SİYASET ARA KESİTİNDE DİL VE KÜLTÜREL DÖNÜŞÜM	
A. TANZİMAT'TAN CUMHURİYET'E KALEM KAVGALARI	
Mehmet Doruk Kandemir / Edebiyatımızda İlk Kalem Münakaşası:	
Mes'ele-i Mebhûsetün Anhâ	39
Yaşar Can / Münazaradan Münakaşaya Uzanan Bir Polemik:	
Hayaliyyun Hakikiyyun	44
Senem Gezeroğlu / Rezaizade Mahmut Ekrem ve Muallim Naci Etrafında Oluşan Zemzeme-Demdeme Abes-Muktebes Tartışmaları	51
Mustafa Uçurum / Mektuplar Arasında Muallim Naci ve Beşir Fuad	55
Hünkâr Karaca / Hayaliyyun ve Hakikiyyun Cephelerinde Menemenlizade Mehmed Tahir ve Beşir Fuad	59
Semih Dirî / Türk Edebiyatında "Dekadanlar" Tartışması	68
Yasemin Mumcu / Çocuk Bahçesi Etrafında Rıza Tevfik [Bölükbaşı]- Ömer Naci Tartışması	85
Özge Şahin / Eleştiri "Gürültüsü" Hüseyin Cahit Yalçın ve Kavgalarım	109
Abide Doğan / Hüseyin Cahit'in Fikir Hareketleri Dergisindeki Polemikleri	121
Halil İlterîş Kutlu / Süleyman Nazif'in Entelektüel Siciline Dair	127
M. Yücel Öztürk / Süleyman Nazif'in Hadisat Gazetesindeki Kalem Kavgaları	139
Serhat Demirel / Genç Kalemler Etrafında Süren Dil ve Edebiyat Tartışmaları	146
Mehmet Sümer / Ömer Seyfeddin'in Polemikleri	153
Emin Gürdamur / Klasiklerin Tercümesi Üzerine İlk Tartışmalar	168
Hilâl Akman / Servet-i Fünun Döneminde Klasikler Tartışması (1897)	181
Canan Sevinç / Polemik Doğuran Bir Polemik: Tevfik Fikret-Mehmed Âkif Polemiğinden Rıza Tevfik-Babanzâde Ahmet Naim Polemiğine	189

EDEBİYAT-SİYASET ARA KESİTİNDE DİL VE KÜLTÜREL DÖNÜŞÜM

B. CUMHURİYET DÖNEMİ KALEM KAVGALARI

Yusuf Turan Günaydın / Ölümünden Birkaç Ay Sonra Âkif Tartışılıyor	203
Mücahit Gündoğdu / Refik Halit ve Ali Kemal ile Kuvayımilliyecilerin Kavgaları	207
İbrahim Halil Aslantürk / Polemiğin Gölgesinde, Kanıtın Berisinde Bir Tarih Kongresi	214
Ali Sali / “Lisân Dilenciliği”nden “Cumurluk Başkanlığı”na Türkçe Tartışmaları	221
Mehmet Aycı / “Gül Dikensiz Bitmez İmiş”	255
Gülhan Tuba Çelik / Yan Yana Akan Ters Sular: Peyami Safa-Nâzım Hikmet Kavgası	258
Şükriye Demir / Bir “Baba” Polemiği: Peyami-Halit Ziya	267
Sema Bayar / Poetikadan Politikaya Nâzım Hikmet’in Yakup Kadri ile Kalem Kavgası	273
Selma Günaydın / Necip Hikmet Nâzım Fazıl: Karşıt İki Ruhun Birbirini Besleyen Polemiği	285
Arif Ay / Polemik Bağlamında “Edebiyat Mahkemeleri”	291
Ramazan Kaplan / Necip Fazıl-Bedîî Faik “Kırmızı” Polemiği	298
Atakan Yavuz / Tek Taraflı Bir Kalem Münakaşası/ Asaf Hâlet Çelebi - Necip Fazıl	306
D. Mehmet Doğan / Aksiyon-Hareket Polemiği, Yahut Necip Fâzıl’la Nureddin Topçu	313
Hayrettin Durmuş / Peyami Safa-Aziz Nesin Kavgası	320
Hale Sert / Bay Nurullah Ataç’ın Çatmaları	326
Âtîf Bedir / Rasim Özdenören-İsmet Özel: Edebiyatta Evrensellik ve Yerellik Üzerine Bir Tartışma	333
Özgür Gedikli / Cevapsız Kalan Bir Polemik Yazısı: Ücük Devrimi Üzerine	339
İbrahim Demirci / Nuri Pakdil – Ne Polemik Ne Tartışma, Konuşma	343
Âtîf Bedir / Halkın Dostları Dergisi Çıkış Bildirisi Üzerinden İsmet Özel-Ahmed Arif Polemiği	374
Metin Acıpayam / Lütîî Bergen-İsmet Özel-Hilmi Yavuz Arasında Bir Medeniyet Tartışması	379
Hünkâr Karaca / Arif Ay’ın Edebî Polemikleri/ Eleştirileri ve İdeolojinin Kıskaçındaki “Şiir”	390
Fikri Aydemir / Muhafazakâr Sanat Tartışması	400
Mehmet Kahraman / Hiç Bitmeyen Tartışma: Edebiyat Ödülleri	408
Selmani Karadoğan / Tenkit Sahasında Bir Zaptiye: Polemik	415

III. BÖLÜM:

ŞİİR EKSENİNDE KALEM KAVGALARI

Dursun Ali Tökel /Divan Edebiyatında Polemik	437
Şevkiye Kazan Nas /XVI. Yüzyıl Tezkirelerinin Işığında Şairler Arasında Polemik ya da Söz Dalaşı	451
Şahin Köktürk /Halk Edebiyatının Polemik Neresinde?	480
Yâsemîn Akkuş Yavuz /Cesârî'nin Meydan Kavgası	488
Mehmet Kahraman /Yunus Etrafında Bir Polemik: Burhan Toprak ve Abdülbaki Gölpinarlı	494
Sema Noyan /Ziya Paşa ve Namık Kemal'in Dil ve Edebiyat Görüşleri Çerçevesinde Yaşanan Polemikler	500
Orhan Güdek /"Dostluğumuzun Cinsi Onların Anlayacağı Neviden Değildir" Ahmet Haşim ve Yahya Kemal Darginliği Üzerine	519
Nedim Uzsoy /Cumhuriyet Döneminin ilk Modernist Çıkışı "Putları Yıkıyoruz"	527
Mehmet Can Doğan /Ahmet Haşim ile Yakup Kadri'nin Nâzım Hikmet'i	537
Hürdünya Şahan /Cumhuriyet Dönemi'nin İlk Karşı Çıkışı: Yedi Meşaleciler Etrafında Gelişen Tartışmalar	544
Yalçın Armağan /Başlamadan Biten İmge Kavgası	552
Zeynep Arkan /Attilâ İlhan'ın İkinci Yeni ile Savaşı	562
Şule Erge /Attilâ İlhan'ın Garip Şiirine Karşı Yürüttüğü Mücadele	568
Şeyma Kitapçı /Mavi'nin Gizli Çekmecesini: Ahmet Oktay'ın Polemikleri	576
Aziz Kağan Güneş /Perçemli Sokak'a Dair Tartışmalar	586
Halil Ünal /İkinci Yeni Şiirinin Yol Açtığı Tartışmalar	588
Seda Öztürk /Muzaffer Erdost ve Fikret Şahoğlu Çatışması	604
Osman Özbahçe /Büyük Tartışma	608
Mine Nihan Doğan /Üzerine Bahis Oynanan Bir Şair: Turgut Uyar	636
Ertan Örgen /Turgut Uyar'ın Divan'ı Etrafında Tartışmalar	643
Kadir Korkut /Yerçekimli Polemik	649
Meral Yüksel /Tartışma Yazıları Odağında Çağının Eleştirisi	656
Ahmet Mentеш /Roni Margulies - Haydar Ergülen	665
Ali K. Metin /Eleştiride Kişilik ve Ahlak Temelli Bir Polemiğe Dair	672
Hasan Bozdaş /80 Şiirinin Tasfiyesi Polemiği	675
Mehmet Solak /Yücel Kayıran'ın "Parçalı Ham." Eleştirisi Yahut Mecrasını Yitiren Bir Tartışma	686
Mert Özden /Mehmet Aycı Polemikleri	699
Bâki Ayhan T. /"Soylu Yenilikçi Şiir" Tartışmaları	706
Yunus Emre Altuntaş /Modern Zaman Kavgaları (2000 Sonrası Elektronik Ortamdaki Tartışmalar)	723

IV. BÖLÜM:

ROMAN EKSENİNDE KALEM KAVGALARI

Uğur Yıkan/Cadı Aslında Kimi Çarpıyor?	737
Mehmet Narlı /Orhan Kemal ve Tarık Buğra Arasında "Romanda Şive" Tartışmaları	758
Kâmil Büyüker/Romanda Konu, Mesajın Belirleyicisi midir ya da Küçük Ağa'nın İslamcılığı	762
Bedia Koçakoğlu/İçimizdeki Şeytan'a Doğru Yürümek: Beş Adımda Ali-Atsız Davası	767
Hatice Bildirici/Tutunamayanlar Polemiği	789
Macit Balık - Seyit Battal Uğurlu/Bir Sahtekârlık Suçlaması: Bir Düşün Gecesi Huxley'den Aşırma mı?	802
İrfan Çevik /Benzer Romanlar Benzemez İhtiraslar	829
Ülkü Eliuz/Yaratıcı Yıkıcılığa Eleştiri: Dücane Cündioğlu'nun Aşk Romanı Değerlendirmeleri	839
Kaan Eminoğlu /İdeolojik Motivasyonlu Bir Kara Kitap Okuması: "Görünmez Adam", Orhan Pamuk'a Karşı	846

BİBLİYOGRAFYA

Yusuf Turan Günaydın/Türk Edebiyatında Polemik Bibliyografyası	857
--	-----

DİZİN

877

SUNUŞ

Bu özel sayı bir ihtiyaçtan doğdu. *Hece* dergisi Türk edebiyatının nitelikli eserlerini doğuran, dehalara beşiklik eden tarihsel bağlamı bir de edebî çatışmalar açısından ortaya koymak istedi. İradelerin çatışması her zaman özgürleşmeye iştah uyandırır. Bu iradeler bir de yetenekli, ihtiraslı ve coşkunsu ortaya çıkan kıvılcım doğrusu seyredilmeye değer.

Türk edebiyatı her zaman tartışmalarla gelişmiştir. Özellikle eski-yeni meseleleri edebiyatı canlı tutmuştur. Bu tartışmaları tek çatı altında toplama fikri elbette çok cazipti ancak ne kadar zor olduğunu da bu çalışma sayesinde anladık.

Bu sayıyı hazırlarken pekiştirdiğimiz bir bilgi şu oldu: Gerçek edebiyatçı etiyale kanyla edebiyatı her şeyin önüne koyuyor. Bilhassa şiir, kalem kavgalarına sahnelik ediyor. Hatta neredeyse bu sayıda bir kez daha tanık olduğumuz gibi edebiyat tarihinin seyri şairler tarafından belirleniyor. Türk edebiyatında eleştiri ve teori de kalem kavgalarıyla biçimlenmiş. Şiirden sonra gelen tür ise romandır. Bu sayıda bir kısmını mercek altına aldığımız roman tartışmaları, roman eleştirisinin de geliştirilmesi gerektiğine dair bir işarettir. Öykü türü ise ne yazık ki, çok seyrek ve dar alanda polemik üretmiş. Belki ileride türlere özel çalışmalar da yapılacaktır. Gönül ister ki elinizde tuttuğunuz bu sayı bu türden çalışmalara ışık tutsun, esin versin. Sayının amaçlarından biri buysa diğeri genç edebiyatçıya ve akademi dışındaki ilgiliye geçmişte edebiyatın dergilerdeki canlılığını hatırlatmaktır.

Kendi zamanını mutlak sanma yanılıgısı edebiyatçının yavaş ve daha az atak davranmasına sebep olabiliyor. Oysa bir kerelik bir hayatın en şık hareketi olarak edebiyat, elbette gerilim de içerecektir. Bu gerilimin son tahlilde metinler üretmesi, işte bu önemlidir. Bu sayıda biraz da bu merakla çalıştık.

Geniş kapsamına rağmen içeriğimizde birkaç sebeple eksiklerimiz var. Söz verdiği halde son günlere kadar bilgi vermeyip yazısını bize teslim etmeyenler sayının eksikliğinden yazıları oranında mesuldür. Sıkıştırılmış zamanda bu açığı kapatamadık. En başta derin ve geniş araştırma gerektirdiği için sahipsiz kalan başlıklarımız oldu. Bilhassa günümüze doğru yaklaştıkça taraflar yaşadığı için söz almak ve konunun canlanmasını istemeyen polemikçiler oldu.

Başlıklarımızdan önemli biri internet bağlamındaki polemiklerdi. Sosyal medya kavgaları kısmında verilerin sürekli silinmesi, insanların hesaplarını kapatmaları veya kilitlemeleri gibi sebeplerle kaynaklar kullanışsız hale gelmişlerdi. Dolayısıyla sağlıklı inceleme yapılamayan bu tür konuları elemek zorunda kaldık. Mükerrer yazılar olmaması için en başta yüz civarında bağımsız konu başlığı belirlemiştik. Ancak yine de bazı konuların kısmen de olsa çakışmasına önlem alamadık. Çakışan bu tür yazılara da yazar emeğine saygı gereği ve konulara farklı bakış getirebileceği düşüncesiyle yer verdik.

Türk Edebiyatında Polemikler sayısı *Hece*'nin önceki 35 özel sayısı gibi eksilmeyen bir özenle hazırlandı. Biz *Hece* ailesi olarak tüm yazarlarımıza, emekçilerimize, görsel tasarımdan içerik kontrolüne tüm ekibimize teşekkürü borç biliriz. Onların gayreti ve desteği, çağrımıza verilen içten bir karşılık gibi hep sevindirici oldu.

Bu sayı ile birlikte *Hece* dergisi edebî türlere olan bir borcunu daha ödemiş oluyor. Edebiyatımızın zirve şahsiyetlerini ve edebî konuları daha da derinleştirerek işlemeye devam edeceğiz. Bu minvalde *Hece*'nin gelecek özel sayısı Ocak 2019'da Ömer Seyfettin Özel Sayısı olacaktır. *Hece* ve *Heceöykü*'nün Güz sayılarında buluşmak dileğiyle.

HECE

I. BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Rasim Özdenören

POLEMİK ÜZERİNE

TDK Sözlüğü polemik kelimesini 1. Söz dalaşı, 2. *ed.* Kalem kavgası olarak tanımlıyor.

Bu tanımlamalar belki kelimeye Türkçede bir karşılık bulma çabasından ileri gelmiş olabilir. Ama her iki karşılık da kavramı ifade etmede yetersiz kalıyor.

Hele de dalaşma kelimesinin aynı sözlükteki karşılığına baktığımızda kavramın asal karşılığından iyice uzaklaştığını görüyoruz. Dalaşmak fiili için TDK Sözlüğü şu karşılığı veriyor: 1. Köpekler boğuşup birbirini ısırarak. 2. *mec.* Ağız kavgası etmek.

Mahalle kadınlarının birbirine nispet için pencereden pencereye yaptıkları ağız kavgasında, örneğin birinci komşu ikinci komşuya: “Benim buzdolabım var, senin de var mı?” diye böbürlenirken, ikinci komşu da ötekine: “Benim kocamın gündeliği 50 lira, senin kocan kaç paralık adam” cevabını verse beriki de ona: “Benim kocam zurna çalar, gündelik de neymiş” diyebilir ve bu atışmalar böylece devam edip gider. Bu dalaşmaya (veya atışmaya) polemik diyebilir miyiz?

Benzer nitelikli dalaşma kâğıt üzerinde edebiyatçılar veya farklı meslek erbabı arasında akışsa bu tür tartışmaya gene polemik dememiz mümkün olur mu?

Öyleyse polemik kavramını öteki tartışma ve atışma türlerinden ayırmamız ve ona özgü açıklamanın ne olduğuna ulaşmamız gerekiyor.

Türk Dili ve Edebiyatı internet sitesinde “tartışma” kelimesi için: “1. Karşıdakinin duygu, düşünce ve görüşlerini değiştirmeyi veya yenilemeyi, karşıdakini etkilemeyi amaçlayan bir konuşma biçimidir. 2. Birbirine karşıt düşüncelerin belli kurallar çerçevesinde birbirini çürütmesi amacına dayanır. Dolayısıyla tartışmada savunulan bir düşünce (tez) ve karşı çıkılan bir düşünce (antitez) bulunur.” biçiminde açıklanan iki tanım veriliyor (<https://www.turkedebiyati.org/tartisma-nedir-turleri-ozellikleri-kurallari/>).

Bizim maksadımız açısından ikinci tanım şayanı tercih görünüyor. Tartışmada tez ile antitezin karşılıklı tartışılması ve tartışılması söz konusudur.

Aynı yerde çeşitli tartışma türleri şöyle sınıflanıyor:

1. Açık oturum, 2. Panel, 3. Forum, 4. Sempozyum (bilgi şöleni), 5. Münazara.

Tartışmalarda bu türlerin her biri ötekenden farklı formda gerçekleştirilir. 1. Açık oturumda iki veya daha çok katılımcı aynı konu veya önerme üzerinde karşıt veya farklı fikirler dermeyan ederler. 2. Panelde gene iki veya daha çok katılımcı aynı konuyu farklı tezlerle, farklı veçheleriyle aydınlatmaya, değerlendirmeye çalışırlar. 3. Forumda, bir yöneticinin karşısında kalabalık bir topluluk, yöneticinin sorduğu aynı soruyu kendi açısından cevaplandırmaya çalışır, böyle-

ce kamuoyunun o konu üzerinde genel olarak ne düşündüğü ortaya çıkartılmaya çalışılır. 4. Sempozyum, aynı konu üzerinde, bir veya birden çok küme içinde yer almış olan katılımcılar o konuyu kendi açılarından aydınlatmaya, açıklamaya çalışırlar. Sempozyum oturumları tek oturumluk olabileceği gibi birden fazla oturumlarla ve günlerce de sürebilir.

Gelelim münazaraya. Münazarada bir konu üzerinde önceden belirlenmiş iki farklı tez çatıştırılır. Tezlerin anti tezi yoktur. Her iki tarafın fikri de o konu üzerinde iki farklı tez halinde geliştirilir. Karşılıklı (illa karşıt değil, karşılıklı) tezleri karşı karşıya yer almış olan birer veya birden çok kişi savunabilir. Örneğin, başarı için şansa mı güvenmeli, çalışmaya mı, soruları karşılıklı iki kişi veya iki eşit küme tarafından tartışılır. Veya barış için silah mı başat rol oynar, diplomasi mi? Veya iktisadi kalkınma için kumanda ekonomisini mi tercih etmeli, serbest piyasa ekonomisini mi? Bu şıklardan her birini karşılıklı yer almış kişiler veya kümeler savunur. Bir jüri de münazara bittikten sonra taraflardan birini daha başarılı bulduğunu ilan eder. Topluluk karşısında gerçekleştirilen öteki tartışma türlerinde böyle bir yargıcalar kurulu yoktur.

“www.turkedebiyati.org” internet sitesinde tartışmanın kuralları sıralanırken şu ilginç cümleye yer veriliyor, deniyor ki: “Tartışmalar, belirli kurallar çerçevesinde gerçekleştirilir; bu bakımdan, tartışmayı bir kargaşa ortamında gerçekleştiren, kuralsız bir durum olan ‘münakaşa’larla karıştırmamak gerekir.”

TDK Sözlüğünde münakaşa kelimesi tartışma kelimesi ile karşılanırken, burada, münakaşa kargaşa ortamında gerçekleşen, kuralsız bir durum olarak tanımlanıyor.

Ayrıca müzakere, münazaa, demagoji kavramları üzerinde de durulabilir. Böylece sanırım polemik kavramını öteki tartışma türlerinden ve onların her birini ötekinden ayırabilmenin yolu açılabilir.

Müzakere kısaca karşılıklı konuşma olarak tanımlanabilir. Burada belli bir konu üzerinde fikir alışverişine girilir, konu üzerinde çeşitli veçheleriyle fikir geliştirilir. Burada, müzakereye katılanların birbirinin fikrini nakzetme, birbirine muhalif fikir dermeyan etme niyetleri yoktur. Bütün maksat belli bir konuyu veya sorunu bir sonuca, bir çözüme ulaştırma noktasında temerküz eder. Bu fikirler birbirinden farklı da olsa konuyu aydınlatma ve bir sonuca, çözüme kavuşturma bağlamında katkı sağlar.

Münazaa (karşılıklı niza çıkartma: nizalaşma) kelimesi TDK Sözlüğünde şöyle tanımlanıyor: “1. Ağız kavgası, çekişme, münakaşa. 2. İki taraf arasındaki kavga, düşmanlık.” Şu örnek verilebilir sanıyorum. Örneğin iki tarla arasındaki sınırın hangi noktalardan geçtiği veya geçmesi gerektiği hususunda tarafların karşılıklı argümanlarını birbiriyle çekişerek ortaya koyması... Burada durum hakeme veya yargıya müracaat etmek suretiyle çözümlenir.

Demagoji (mugalata) hem mantıkça, hem içerik bakımından doğru bir öner-

meyi dile getirmekle birlikte, bu önermenin uygulama alanı bağlamından saptırılmaktadır. Örneğin uykulu haldeyken namaza çağırılan biri kendini âlim yeri ne koyarak “âlimlerin uykusu da ibadet hükmündedir” dese, burada doğru bir hüküm yanlış bir bağlamda kullanılmış olur ve muhatabını yanıltma maksadı ön alır. Keza Hz. Ali’yi “Hüküm Allah’ındır” ayetine rağmen hakeme müracaat ettiği için tekfir eden Hariciler de demagoji yapıyordu. Nitekim Hz. Ali onları “Doğru bir hükmü yanlış bağlamda kullanıyorsunuz” diyerek reddetmiş ve demagoji yaptıklarını ima etmiştir. Keza piyasada benzin bulunmadığından şikâyet eden ahaliye: “Benzin vardı da ben mi içtim?” cevabını veren hükümet adamının cümlesi de demagojiye örnek oluşturur. Demagoji bu örneklerde görüleceği üzere her zaman tek taraflı olmayabilir, karşılıklı tartışmada da taraflar birbirine karşı demagoji yapabilirler.

İmdi tekrar münazara ve polemik bahsine dönersek, münazarada aynı konu üzerinde önceden belirlenmiş iki farklı tez birbiriyle yarıştırlırken, polemikte aynı konu üzerinde karşıt görüşler çatışır. Konu önceden belirlenmiş olabilir veya kendiliğinden ortaya çıkabilir. Fakat her hâlükârda aynı konu üzerinde karşıt görüşlerin çatışması söz konusudur.

Türkçedeki polemik kelimesi Fransızcada *polémique*, İngilizcede *polemic* veya *polemic* imlasiyle yazılıyor. Öteki dillerde de aynı kelime imla farklılıklarıyla kullanılıyor.

Kelimenin Yunanca “savaş, kavga” anlamını taşıyan “polemikos” kelimesinden türetildiği söyleniyor. Bu bağlamda Platon’un “Cumhuriyet” başlıklı diyalogunda konuştuğu “Polemarchus” isimli karakterin diyalogu etik tartışma ortamına doğru sürüklediği iddiası da polemğin başlangıcı hususundaki görüşler arasında...

Kelime genel olarak siyasal, bilimsel, edebî konularda “sert tartışma” veya sonuçsuz tartışma olarak da tanımlanıyor. Evet genelde polemik niteliğindeki tartışmalar sert geçer, ama tartışmanın sert olması belirleyici değil. Tartışma ılımlı bir dille de gerçekleştirilse polemğin niteliği değişmez.

Kelime neredeyse kural olarak kalem kavgası anlamında kullanılıyor. Oysa kaleme alınmayan, konuşarak yürütülen tartışmalar da polemik kapsamı içinde yer alabilir.

Polemik tartışmalarının kaçınılmaz olarak gazete, dergi gibi basında veya medya ortamında akışması gerekmez. Sözlü veya yazılı, görsel her tür ortam polemik için elverişlidir.

Polemğin, en çok farklı dünya görüşleri veya farklı sanat, edebiyat, bilim anlayışları taşıyan sanatçılar, yazarlar arasında yürütüldüğü gözlemleniyor. Özellikle yeni bir anlayışla ortaya çıkan sanat, edebiyat veya bilim telakkilerine karşı, eskiye veya genel olarak geleneğe bağlı yazarlar, sanatçılar tarafından yeni olana reddiye olarak başlatılıyor. Yeniler ise eski veya gelenek tutkunu olanlara karşı kendi anlayışlarını tanıtmak, açıklamak adına polemige giriyor... Tartışma-

lar dipsiz ambar boş kile anlayışına göre yürütülmediği sürece edebiyat ve sanat ortamına canlılık getirir ve yeni telakki tarzlarının daha iyi anlaşılması, kabul görmesi açısından yararlı olur.

Burada şu alıntıya müracaat etmek istiyorum:

“Türk edebiyatında polemik türündeki yazılar ancak Tanzimat’tan sonra görüldü. Namık Kemal ve Ziya Paşanın divan edebiyatının temalarını, mazmunlarını, dilini yeren makaleleri, batı edebiyatı konusunda Ahmed Midhat, İsmail Hakkı, Beşir Fuad, Nabizade Nazım’ın tartışma yazıları, Muallim Naci ile Recaizade Ekrem’in şiir dili ve nazım tekniği konusunda birbirlerine karşı yazdıkları tenkitler ilk polemikler arasındadır. Edebiyatı cedide döneminde yeni edebiyat anlayışını savunan Hüseyin Cahit (Yalçın) ve Cenab Şehabeddin ile eski edebiyat anlayışına bağlı Ahmet Rasim, Ali Kemal gibi yazarlar karşılıklı polemik yazıları kaleme aldı. Hüseyin Rahmi’nin (Gürpınar) Cadı romanıyla ilgili tartışmalar geniş ölçüde polemik niteliği gösterdi. Fecriati edebiyatında Şehabeddin Süleyman, Yakup Kadri (Karaosmanoğlu), polemikleriyle tanındı. Bu dönemde Fuad Köprülü’nün Hüseyin Daniş ile giriştiği polemik uzun süre devam etti. Milli edebiyat döneminde Ömer Seyfeddin ve Ali Canip (Yöntem) polemik yazıları kaleme aldı. Cumhuriyet döneminde Nâzım Hikmet Ran ile Peyami Safa arasındaki polemik karşılıklı cevaplarla uzun süre devam etti. Nurullah Ataç’ın sanat ve toplum ilişkileri, yazarın görevi gibi konularda Suut Kemal Yetkin, Fethi Naci, Vedat Günyol, Adnan Benk v.d. yazarlarla giriştiği polemikler yankı yarattı.”(https://www.turkcebilgi.com/t%C3%BCrk_edebiyat%C4%B1ChromeHTML/Shell/Open/Command)

Burada Ömer Seyfettin’in kaleminden bir polemik örneği vermek uygun olacak.

Ömer Seyfettin, olayı günlüklerinde anlatıyor.

Tartışma yazarın “Başını Vermeyen Şehit” başlıklı hikâyesinin başlangıç cümlesi üzerinden açılıyor. Cümle şu: “Yarın arifeydi”. Yusuf Ziya [Ortaç] bu cümleyi şiveye [burada: konuşma dili, anlam] uygun bulmuyor. Ziya Gökalp ile Fuat’ın [Köprülü] da katıldığı bu tartışma bilahare Yahya Kemal [Beyatlı] ile Ömer Seyfettin arasında sürdürülür. Burada aktarılan tartışma tam bir polemik örneğidir: aynı konu etrafında farklı, dahası karşıt görüşler çarpıştırılıyor. Polemik o tarihte yazılı basına intikal etmemiş, Ömer Seyfettin’in günlüğünde, dolayısıyla tek taraflı bir beyan halinde kalmıştır. Ama burada bizim için önemli olan husus, bir polemik mahiyeti hakkında fikir vermesi dolayımında temerküz ediyor.

İşte o metin (yazar, kendisinde saklı anlarında hakkındaki diğer iki iddiaya cevap verdikten sonra söz konusu cümlesindeki itirazları da tartışmaya katılanların görüşlerini de belirterek olayı aktarıyor. Metnin biçimine ve imlasına dokunulmadı):

... ““Yarın arifeydi” cümlesi –iki hafta evvel çıkan “Başını Vermeyen Şehit” unvanlı hikâyem bu cümleyle başlıyor. Yusuf Ziya:

- Bu, pek şiveye uygun bir Türkçe değil...

Diyor. Şiveye mi sarfa mı?* Şiveye muhalefeti yok! Çünkü biz ‘ertesı gün’

makamında “yarın”ı kullanabiliyoruz. Konuşma lisanımızda:

- Bunun yarını yok muydu, ne acele ettin?

Diyoruz ki “bu işi yaptığın günün ertesi günü yok muydu?”

Demek. Yusuf Ziya, bu itirazı Yahya Kemal’den iştmiş olacak. Yahya Kemal... Bu, edebiyatımızın Kabakçı Mustafa’sıdır. Yalan yanlış, her şeye itiraz eder. Canip, ona “edebiyatımızın katırı” diyor. Yani bir eser doğurmasının ihtimali yok. Bana, *Yeni Mecmua* idarehanesinde dedi ki:

- “Yarın arifeydi” Türkçe değil. Hem de yanlış. “Yarın arifedir” denilir. Fakat “Yarın arifeydi” denilmez. “Ertesi gün arifeydi” demek lazımdı.

Ben onun ne kadar koyu bir cahil olduğunu bildiğim için meseleyi tasrih ettirmek istedim:

- Pek âlâ, dedim, bu hata sarf hatası mı şive hatası mı?

- ...

Cevap veremedi. Önüne baktı. Saçlarını karıştırdı. Orada hazır bulunan Ziya Gökalp:

- Şiveye uygun...

Diyordu. Köprülü ise, yan gözle Yahya Kemal’e bakarak:

- Hayır, hayır.. Sarfa muhalif, sarf yanlış! Dedi. Fakat kurnaz Yahya Kemal kati bir hüküm vererek pot kırmaktan son derece ürüyor, susuyordu. Ben tekrar ona sordum:

- Azizim Kemal, sen söyle, bu hata sarfa mı ait, şiveye mi?

- Neye ait olduğunu bilmem? Şu kadar var ki, “yarın arifeydi” Türkçe değil.

- Ya ne?

- Yanlış bir cümle!

- Yok canım...

- Evet...

- Nereden biliyorsun?

- Biliyorum işte...

.....

İşte -Ziya Gökalp’ın tabirince- bizim “velayet-i edebiye”yi haiz yegâne münekkidimiz! Daha şive ile sarf farkını bilmiyor. Masanın üzerinde duran çantamı açtım. İçinden Hüseyin Cahit’in sarf ve nahvini çıkardım. Yüz elli yedinci sayfayı açtım. Şu fıkraları hepsinin huzurunda bağırarak okudum:

“Hikâye-i istikbal siygası, mazide bir âna, bir vakaya veya bir hale nisbetle istikbal hükümde bulunan fakat esnâ-yı tekellümde maziye ait olan bir şeyi ifade için kullanılır: dün pederim İzmir’den gelecek idi. Mazide bir âna nisbetle istikbal hükmünde olan bir vakayı (yani İzmir’den gelmeyi) ifade için kullanılmıştır. Bu vaka esna-yı tekellümde mazide kalmıştır.”

İzahat da verdim. Vakıa yarın istikbale aitti. İstikbal gösteren bir kelimedenden sonra mazi siygası olan ‘arifeydi’ yanlış gibi duruyordu. Halbuki bu cümledeki